

Repressie in plaats van hulp

Column van Jason Bhugwandass

Hulp: het geven van raad, verzorging of steun.

Probleemstellend

Ik denk dat ik me voor zou moeten stellen als ervaringsdeskundige. En dat klopt, want dat ben ik ook. Maar ik stel me eigenlijk liever voor als probleemjongere. Want dat klopt nog beter. En ik ga een gedicht dat ik geschreven heb voor het ervaringstheater (www.ervaringstheater.com) voorlezen, waarna iedereen vast begrijpen zal waarom ik mezelf eerder zo beschrijf.

[INSTELLINGKIND]

Ik ben gecultiveerd, het normale leven verleerd
Ik ben een instellingkind in hart en nieren
Geen normen, geen waarden en zeker geen manier
Ik ben verpest. De jeugdzorg heeft mij nu gemaakt
Er is niks dat ik mooi vind, niks dat mij raakt
Twintig jaar, en ik ben vogelvrij
Ongeketend, onbelast, maar er is niks over van mij
Geen sprankel in mijn ogen, als ik me even niet gedraag
Geen sarcastisch antwoord op een retorische vraag
Er is niks dat mij nog maakt, en mijn zelfvertrouwen is stuk
En ik spreek geen ABN meer want het interesseert me gewoon geen fuck
Ik durf niet meer van mijn kamer als ik dorst heb in de nacht
Cornflakes en cruesli, maar alleen op de zaterdag
Maakt niet uit in welke tijd, of welke ruimte ik me bevind
Je kan een kind uit de jeugdzorg halen, maar jeugdzorg nooit uit het kind

Ik groeide op in een wijk in Amsterdam-Noord. Mijn gezin had een woning op de vierde verdieping van een flat. Het gezin is altijd gebroken geweest, al veranderde regelmatig wie ontbrak. Zo stond mijn oudste broer op z'n 14^e voor de deur, en moest vertrekken naar mijn oma; werd mijn vader gedetineerd of lag om de haverklap in het ziekenhuis; en werd mijn andere broer geregeld uit huis geplaatst wegens gedragsproblemen.

Er waren hulpverleners in overvloed. Structureel ingrijpen van politie of ambulance. Iedere paar weken een nieuwe gezinsvoogd. Hulp voor mijn broers; hulp voor mijn vader en voor mijn moeder. En geen hulp voor mij.

In mijn kindertijd schudde ik de hand met tientallen hulpverleners. Hulpverleners die bij het gezin betrokken waren, omdat mijn broer regelmatig agressief uitviel. Door de jaren heen wisselde hij regelmatig: van jeugdinstelling naar jeugdinstelling, en van school naar school.

Op mijn 14^e ging ook ik onderuit. Ik werd depressief, het werd niet gesignaleerd en ik was zelf niet in staat om erover te praten. Gelijktijdig aanschouwde ik hoe mijn broer hulp in overvloed kreeg. Mijn moeder had weer eens huilend de telefoon in haar hand. Mijn broer had tijdens een opname de deur hard tegen het hoofd van een groepsleider geslagen. De groepsleider eindigde met een hersenschudding, en er zou aangifte worden gedaan. Toen ik de nacht voor de zoveelste keer had doorgehaald teisterde de gedachte mij:

Hoe kan mijn broer met zoveel hulp, zich nog zo slecht gedragen. Als ik dezelfde hulp had, zou ik de beste cliënt zijn.

Op mijn 16e werd ik met mijn neus op de feiten gedrukt. Mijn depressie uitte zich in suïcidaliteit, en ik kwam in één keer terecht in de wereld waar mijn broer jarenlang vast in had gezeten. Jeugdzorgland.

De naam impliceert hulp. Ik heb de letterlijke definitie van het woord voor de zekerheid opgezocht. **Hulp: het geven van raad, verzorging of steun.** Ik kwam in een wereld terecht met controle, bestraffing en isolatie. Vijf instellingen in één jaar tijd, en ik concludeerde dat de volgende punten eerder regel dan uitzondering waren:

- Het buitensporige gebruik van de isoleercel. Ingezet als strafmaatregel en als pressiemiddel. Voor het gemak; vanwege personeelstekort; opgenomen in het protocol of omdat een jongere niet naar zijn kamer wil.
- Vergaande regels over eten; pizza en brood met mes en vork; cornflakes en cruesli alleen op de zaterdag; tosti's op woensdag en eten met plastic bekertjes, plastic bordjes én plastic bestek.
- Matige rechtsbescherming. Jongeren die niet in staat zijn voor hun eigen belangen op te komen; klachtencommissies die geen klachten gegrond verklaren en een inspectie die mondjesmaat voor de vorm aanwezig is.
- Onterechte gesloten plaatsingen. Jongeren die gesloten zitten omdat ze zijn mishandeld, niet omdat ze een gevaar voor zichzelf zijn; kinderen van 13 die tussen gevorderde probleemjongeren worden geplaatst en rechters die klakkeloos rechterlijke machtigheden verlengen omdat jeugdzorg verzuimt in het tijdig bieden van een vervolgplek.
- Veldtafelgesprekken waarin op basis van een dossier beslissingen worden gemaakt door mensen die de jongeren alleen maar kennen van een A4'tje.
- Gebrekkig onderwijs waardoor leerachterstanden ontstaan bij potentiële jongeren.
- Geen kans op talentontwikkeling vanwege gebrek aan materiaal, tijd of wil.
- Observatieperiodes die zolang duren dat de jongeren verstrikt raken in het instellingeleven en vervreemden van de maatschappij. Een maatschappij waar zij in terug moeten keren op hun 18^e, en zich daarna maar zelf moeten redden.

We hebben een systeem gericht op korte-termijndenkers in plaats van duurzame hulp. Gericht op repressie in plaats van zorg. Gericht op probleem in plaats van talent. En gericht op cultivatie in plaats van menselijkheid.

Afwijken van de veiligheid

Column van Jason Bhugwandass

Zorg is een lastig principe. Problemen zijn beangstigend voor ons, de jongeren, maar ook voor onze ouders, vrienden en betrokken hulpverleners. Alles in de zorg is nu gericht op veiligheid. Het is positief dat we daar oog voor hebben. Nu moeten we nog beter in gaan zien wat veiligheid eigenlijk betekent. Veiligheid en repressie liggen namelijk heel dicht bij elkaar. Als je enkel zou handelen vanuit veiligheid, zouden jongeren alleen nog dagenlang in een isoleercel zitten. Dat is veilig want in de isoleercel kan geen brand ontstaan; draagt een jongere niet zijn eigen kleding en staat er ten aller tijden een camera op hem gericht. Het vergroten van veiligheid uit zich in het beperken van vrijheid. Jongeren geen verlofstatus geven en enkel op de groep laten zijn is veilig. Maar het uit zich ook ambulant, door het constant panisch controleren hoe het met de jongere gaat en waar hij mee bezig is. Je kan ook doorslaan in veiligheid en alles wegstructuren. Logischerwijs zijn jongeren daar gewoon niet mee geholpen.

We moeten de term veiligheid breder gaan zien. Veiligheid betekent garantie en het afwijken van gevaar, maar veiligheid is ook een gevoel. Een gevoel van geborgenheid. Geen kind voelt zich geborgen in een repressieve omgeving. Dit maakt dat om te komen tot echte veiligheid, in de totaliteit van het woord, en hoe tegenstrijdig het ook klinkt, toch echt risico's genomen moeten worden. Het betekent in gesprek gaan met jongeren die normaal vastgegrepen zouden worden of naar hun kamer zouden worden gestuurd. Het betekent afschaffen of sterk reduceren van het gebruik van de isoleercel. Het betekent vertrouwen durven hebben in jongeren die er keer op keer een potje van hebben gemaakt.

Het kiezen om risico's te nemen is eng, maar zeker een mogelijkheid. Ik wil jullie terugnemen naar de tijd waarin ik geplaatst werd op mijn laatste groep, de Smaragd. De negen maanden voorafgaand aan de plaatsing had ik op vier andere groepen gezeten. Op geen van de groepen had ik ook maar één dag slaapverlof gekregen. Een enkele keer mocht ik mee naar de supermarkt, vergezeld door twee groepsleiders.

Toen ik aankwam op de Smaragd had ik een angststoornis ontwikkeld. Ik was zo lang niet buiten geweest, dat ik de wereld alleen nog kende van het NOS journaal. Ik durfde niet meer naar buiten. Ik moest binnen vier maanden weer functioneren binnen de maatschappij, want in januari zou ik 18 worden. Protocol zou zijn mij zes weken observeren, zonder enige vrijheden. Echter was in dit geval besloten dat ik binnen een week met de groepsleiders naar buiten mocht. De groep zelf was nieuw, dus er waren geen andere jongeren. Er zaten ook geen sloten op de deuren en de ramen waren niet gebarricadeerd. Ik was een 17-jarige die door allerlei groepen en instellingen afgestoten werd omdat ik te complex werd gevonden, en ik werd geplaatst op een groep waar ik alle ruimte kreeg om het flink te verpesten.

Tweemaal in die periode moest ik naar de rechtbank van Amsterdam. De groep vond gebruik maken van de DV&O onethisch. De DV&O noemde ik het criminelenbusje. Civiel-rechterlijke jongeren die dezelfde behandelingen krijgen als criminelen. Er werd besloten mij zelf, in de groepsauto, zonder sloten of handboeien, naar Amsterdam te rijden. We liepen door de voordeur in plaats van de achteringang. Drie maanden later moest ik weer, en gebeurde hetzelfde. Mijn mentor ging met mij mee. Aan de telefoon besprak ze met een groepsleider hoe het zou moeten gebeuren. Ze vroeg: "Wat moet ik doen als hij wegloopt?" – En de groepsleider antwoordde: "Laat maar lopen, hij is er klaar voor."

De groep kenmerkte zich door buitensporig onverdiend vertrouwen. Groepsleiders die met Sinterklaas chocoladeletters voor ons meebrachten. Die hun hond mee naar het werk durfden te nemen. Die het aandurfden sommigen een huisdier te geven. Een cultuur gericht op beloning in plaats van bestraffing. Groepsleiders die open durfden te zijn over hun verleden; vertelden dat zij met een verslaving hadden gekampt of vrienden waren verloren aan suïcide.

Het meest risicovolle gedrag is risicoavers werken. Het scheppen van hoop en toekomstperspectief doen wij door het normaliseren van jongeren, in plaats van segregeren. Door te laten zien dat we meer gemeen hebben, in plaats van jongeren te vervreemden. En door duidelijk te maken dat er een plekje is voor elke jongere in de maatschappij, en dat wij ze dat plekje toevertrouwen. Jeugdzorg is geen detentie. 13-jarigen zijn kneedbaar en hoopvol, en wij kunnen jongeren kneden tot boze volwassenen die het idee hebben dat niemand achter ze staat... Maar we kunnen ze ook steunen en verzorgen, zodat jeugdzorg écht weer jeugd**zorg** wordt.

Deze twee columns zijn voorgedragen door Jason Bhugwandass tijdens de start van het Alternatieven-kabinet in Utrecht op 31 mei 2018

www.beroepseer.nl